

Podobně je pak možno charakterizovat realistickou koncepci mezinárodních vztahů jako nikoliv popírající existenci a potřebu jakéhokoliv řádu a regulačního principu. Pro hospodářskou sféru postihl již Adam Smith princip soutěže regulující aktivity nezávislých subjektů svobodného hospodářského trhu, aniž by byl autoritou rozptylující jejich „suverenitu“ a kompetenci rozhodovat. Inspiraci pro přenesení konceptu konkurenční seregulace systému z hospodářské sféry do sféry politické lze nalézt u von Hayeka, kritizujícího systémy omezující iniciativu, anebo v ekonomizující teorii demokracie J. A. Schumpetera, který sledává analogii aktérů politických a hospodářských.

Tento problém souvisí s rozlišením významných pohledů na politickou integraci, které ještě čtenář nalezne. Ty se týkají přístupu (1) *idealistického*, totiž pojetí zastánců *kosmopolitní demokracie*, usilujících o radikální přebudování nadnárodních institucí v globální stát a o naprostou likvidaci národních států, (2) *realistického* pojetí, oceňujícího význam národních států a (3) *středového* pojetí *liberálních internacionalistů*, kteří míní jen rozvíjet a kultivovat dosavadní institucionalizaci mezinárodních vztahů bez potřeby bezprostřední likvidace národních států. Nicméně mimo zorné pole čtenáře se ocitá obsah významné diskuse s realisticky zbarvenými *demokratickými pluralisty*. Ti obhajují nezbytnost funkce národních států a poukazují na *konflikt* jako ustavující princip demokracie, transponovatelný i do procesu vyrovnávání mocenské rovnováhy mezinárodních vztahů národními státy, a zjišťují, že za humanistickou kosmopolitní rétorikou ve prospěch současného procesu institucionalizace – integrace mezinárodních vztahů – se paradoxně ukrývají ryze realistické zájmy jeho inspirátorů.

Je otázkou, zda výtka, že pluralisté preferují právo silnějšího, které vede snad až k „mrtvému míru“ absolutně porážených, je opodstatněná. Pokud dosud diverzifikovaný systém mezinárodních vztahů dával vzniknout dostatečně silným koalicím proti narušitelům jeho stability, pak právě princip konkurence vede členy dočasných vítězných koalic, aby ve vlastním zájmu viděli v současných porážkách příští potřebné spojení a spontánně pe-

čovali o diverzitu aktérů mezinárodních vztahů.

Ve světle těchto pochybností jsou normativní závěry o prospěšnosti transnacionální interakce nabízeny, aniž by byla vzata v úvahu i hodnota latentních zájmů jejich sponzorů. Normativní soudy čtenáře by neměla sugerovat ani prvoplánová bohubilost aktivit vybraných nevládních organizací v případových studiích, neboť podobné aktivity nevládních organizací posilujících solidaritu mezinárodního dělnického či národněosvobozeneckého hnutí v minulosti musí být hodnoceny až v souvislostech skrytých strategických účelů.

Také se přimlouvám, aby nebylo bráno jméno „Ontologie“ nadarmo tam, kde autor usiluje postihnout téma disciplíny mezinárodních vztahů. Problém spočívá v tom, že termín byl „vymyšlen“, aby odkazoval na disciplínu, která tematizuje veškeré jsoucno s jeho nejobecnějšími charakteristikami. To se v případě zúžení perspektivy na „ontologii samotné disciplíny mezinárodních vztahů“ či na „ontologii šití bot“ nemůže podařit. Byť by se jednalo o přejímky z anglosaských textů, které mohou být v ledasčem směřodáté, proč nezůstat u našeho středoevropského pojetí, pokud je adekvátnější?

Nezbývá než jen vyslovit slova uznání nad výkonem, který zpřístupňuje obdivuhodný rozsah relevantní politologické literatury a přehledně třídí a zprostředkovává širšímu okruhu zájemců nesnadno přístupné proudy nedávných i současných debat politické vědy.

*) Jak mezinárodní instituce ovlivňují činnost nevládních organizací, MU, Brno 2004, 181 s.

M. PROCHÁZKA

Kant Revidivus (Průřez dílem filosofa)*

Pojednáváme o sborníku příspěvků účastníků konference uspořádané katedrou filozofie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity 9. prosince 2003 jako vzpomínka 200. výročí úmrtí Immanuela Kanta.

Milan Sobotka se zabývá otázkou, do jaké míry Kantův filozofický výkon odpovídá jed-

né ze základních tendencí osvícenství – demystifikací a demaskování dosavadních autorit absolutistického státu a „viditelné církve“. Kant ji má sledovat kritikou dosavadního metafyzického zdůvodnění nadzkušenostního světa – substanciálnosti, svobodné a nesmrtné duše, existence Boha. Oproti radikálnější zbarvenému západnímu osvícenství Kant nabízí jinou cestu. Tyto objekty nezavrhuje, nýbrž je restauruje na jiných základech, které pokládá v souvislosti s kritikou čistého rozumu za legitimní. Domnívám se, že je to proto, že povrchní západní osvícenství přehlédlo, že jsou nezcižitelným majetkem ortodoxní nauky „církve neviditelné“, která jej ovšem pohoršlivě nezneužívá jako ta viditelná.

Břetislav Horyna interpretuje tzv. Krakovský fragment, jehož autorství je připisováno Kantovi. Činí tak v širším kontextu transcendentální filozofie a zabývá se otázkami charakteru lidského vlivu na dějiny, otázkami míry, v jaké jsou zamýšleným či nezamýšleným důsledkem tohoto případného vlivu aj. Kantova transcendentální filozofie sice utěšuje, že interakce účelových příčin přírody se svo-

bodným lidským jednáním jednou způsobí, že dějiny vyústí v lepší stav lidstva, protože se však konkrétní obsah dějin má mít s předmětem poznání této filozofické koncepce, je v jejím rámci žertem připuštěno jen tolik, že *nutně* je v budoucím vývoji poznáváno, má-li někdo dosti síly, aby prosadil obsah dějin, který si sám předpověděl.

Takovým předpovědím silných jasnovidců se ale vytýká, že jsou vyprávěními jen krátkých příběhů na pozadí celkové neznalosti náplně budoucích dějin.

Dnes je na místě klást si otázku, zda časová omezenost předpovědi mocných jasnovidců neodpovídá jen éře mocensky diverzifikovaného systému mezinárodních vztahů, který je možno pokládat za deterministický chaotický systém umožňující jen krátké – taktické předpovědi. Mocensky primitivní globalizovaný svět bude tedy dynamickým systémem umožňujícím jeho vládci, aby předpověděl celou strategii jeho historie. Nevede pak přece jen cesta k poznání náplně dějin prostřednictvím rozvoje vědy, například skrze poznání mentality mocných jasnovidců?

Redakci Universitas došlo

pokračování ze str. 29

Laetae segetes. Griechische und Lateinische Studien an der Masaryk Universität und Universität Wien. Jana Nechutová, Irena Radová (ed.). Masarykova univerzita Brno, 2006

Muzeolog Z. Z. Stránský. Život a dílo. Jan Dolák, Jana Vavříková. Masarykova univerzita Brno, 2006

Náboženství a tělo. Iva Doležalová, Eleonóra Hamar, Luboš Bělka (eds.) Masarykova univerzita Brno, 2006

Parlamentní volby 2006 a česká politika. Břetislav Dančák, Vít Hloušek (eds.) Masarykova univerzita Brno, 2006

Praktice and Tudory of Automated Timetabling VI. Edmund K. Burke, Hana Rudová (Eds.) Masarykova univerzita Brno, 2006

Řízení místních samospráv. Simona Hrabalová, Svatava Nunvářová, Irena Opluštílová. Masarykova univerzita Brno, 2006

Skripta Facultatis scientiarum naturalium Universitatis Masarykianae Bru-

ensis. Geology. Production editor Václav Vávra. Masarykova univerzita Brno, 2006

3. letní škola aplikované informatiky. Editoři Jiří Hřebíček, Jaroslav Ráček. Sborník příspěvků. Bedřichov, 25. – 27. srpna 2006. Masarykova univerzita Brno, 2006

Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity. Řada teoretická. Cyberspace 2005. Radim Polčák, Martin Škop and David Šmahel (eds.). Masaryk University, 2006

Středoevropské sympozium. VIII. Brněnské implantologické dny. Brno 23. – 25. 11. 2006. Masarykova univerzita Brno, 2006

Výzkum aktuálních problémů pedagogiky a oborových didaktik (v disertačních pracích studentů doktorských studijních programů). Petr Krecht (ed.) Masarykova univerzita Brno, 2006

Jindřich Karásek pokládá současný výklad Kantova pojetí sebevědomí za neslučitelný s jeho teoriemi transcendentální dedukce kategorií a lidské zkušenosti, neboť východisko – myšlenka „Já myslím“ – by tak zůstalo pro všechny akty zkušenosti nesjednoceno. Jeho sjednocení nachází v interním strukturním rámci sebevědomí, v čistých pojmech rozvažování. Ty jsou ustaveny předchozím aktem schematizace, který umožňuje rozlišení třeba i prázdných časových momentů ještě před jakoukoliv empirickou zkušeností.

Ivan Blecha konfrontuje Kantovo pojetí spojení smyslového materiálu teprve až jako produktu poznání s pojetím fenomenologickým, které ho ovšem shledává spojeným již jako poznávaný. Otázku „umístění“ poznání „esenciálního“ ohniska jsoucen považuje za velmi důležitou, neboť Kantovo pojetí ve spojení s pokantovskou relativizací forem názorů umožňuje relativizaci poznání vůbec a v tom důsledku i nežádoucí relativizaci hodnot životní praxe. Příspěvek lze doporučit i studentům, kteří dosud nenalezli hutný a přístupný výklad Husserlovy noetické koncepce.

Jan Kuneš hledá odpověď na otázku, proč se Martin Heidegger potřeboval rozsáhle zabývat Kantem, a byť odpověď na ni Heidegger přislíbil, nikdy ji výslovně neposkytl. Nalézá ji v inspiraci, kterou mu měl Kantův odkaz poskytnout ve sporu s marburským novokantovstvím.

Zatímco Blecha shledává fenomenologickou filozofii jako vhodnou korekci kantismu, omezující pozdější bezbřehou subjektivizaci a relativizaci poznání i mravní dekadenci, Tomáš Marvan naopak považuje Kantovo pojetí jedinečné formy transcendentální dedukce za absolutizaci jen jedině sady apriorních kategorií, je mu nemístně těsným omezením.

Jiří Chotaš odmítá relativizaci významu Kantova spisu *K věčnému míru*. Podobně jako Horyna jej interpretuje na základě širších souvislostí Kantova díla. Idea věčného míru může být poselstvím i pro naši dobu, pokud je chápáno její opodstatnění až v rámci Kantovy filozofie práva. Ne dosti silná argumentace v kontextu filozofie dějin má být považována jen za podpůrnou.

Josef Krob z Kantova odkazu „vybírání vidličkou“ témata spjatá s fyzikou a kosmologií,

poukazuje na momenty, kde inspiruje moderní vědu, ale i na meze této inspirace.

Ondřej Sikora nachází v otázce založení Kantovy praktické filozofie klíčovou funkci faktu rozumu – činu: jednak teoretické motivace vůle a jednak praktického činu jednatelického subjektu.

Helena Pavlincová a Jan Zouhar poskytují v příspěvcích o vyrovnávání se Vorovsky a Masaryka s Kantovým odkazem i širší informaci o vztahu celé české filozofie k jeho dílu.

Čtenář pestrého souboru textů se na závěr dočká i tématu logického: může sledovat, jak Pavel Materna, poté co odmítá Kantovo pojetí syntetického soudu apriori, přece jen v něm krok za krokem odhaluje racionální jádro, o kterém však sám Kant nevěděl.

*) MU, Brno 2004. 175 s.

(Rozsáhlá výběrová bibliografie české „kantovské literatury“).

M. PROCHÁZKA

Petr Jemelka: O přírodě, civilizaci, historii a dalším*

Petr Jemelka předkládá čtenáři sborník kratších prací, z nichž většina vyšla časopisecky nebo byla přednesena na různých konferencích v posledních deseti letech. Kniha je rozdělena do několika tematických oddílů: Příroda, civilizace, racionalita, České myšlení a Morálka, etika a hodnoty. Ačkoli jde o soubory zdánlivě nesourodé, mají několik vzájemně spojených jednotických témat a těmi jsou zájem o přírodu a životní prostředí, které jsou propojeny s otázkami etickými. Jak dnes žít v přírodě tak, abychom neubližovali sobě ani jí, jak ji zachovat pro budoucí generace? Jaké pojetí světa tomu odpovídá? Jak tento problém chápali někteří starší čeští filozofové a vědci?

V první části knihy rozebírá Jemelka pojem ekologické krize a ukazuje, jaké způsoby myšlení se nejvíce hodí k tomu, aby ji postihly a umožnily nám na ni adekvátně reagovat. Do jeho zorného úhlu se dostávají např. functionalismus, holistické myšlení, evoluční ontologie. Poukazuje na to, že právě odklon od statického chápání základních ontologických